בסיעתא דשמיא!

פנינים

ופרפראות נבחרים

"לימי החנוכה"

****

עורך: הרב יוסף ברגר

לתגובות והנצחות – לשיעורים והרצאות: pninim16@gmail.com 8455798 - 054 - ניתן לקבל את העלון במייל.

אור הגנוז שמתגלה בחנוכה!

כותב **הרח"ק בעל הבני יששכר זי"ע** (מאמרי חודש כסלו טבת ב, כא) הנה העדתי לך שלושה עדים נאמנין אשר הארת אור חנוכה היא מבחינת "אור הגנוז"!...

הלוא המה הרב עיר וקדיש **בעל הרוקח ז"ל** אשר דבריו מקובלים מאליהו ז"ל, וכן מדברי **הרב הגאון מהר"ל מפראג** שידוע שדבריו נאמרו ברוח הקודש והיה משתמש בספר יצירה, והרב הקדוש אשר היה סמוך לדורותנו מפורסם ברוח קודשו **מהר"פ זי"ע מקאריץ**.

ומסיים בעל הבני יששכר זי"ע – על כן "חנוכה" היא מצוה שרק נרמזה בתורה ולא כתובה במפורש כי היא גנוזה באור הגנוז שגנזה הקב"ה בששת ימי בראשית. וכן בזוהר הק' לא תמצא מדברים מענייני חנוכה והוא מטעם הנ"ל שהוא בחינת "אור הגנוז".

באחד מימי החנוכה נסע **הרח"ק בעל הבני יששכר זי"ע** אל רבו **הרח"ק החוזה מלובלין זי"ע** בדרך הרהר לעצמו: מדוע תמיד בהגיע ימי חנוכה מרגיש אני בתוככי קדושה נפלאה, (בספרו "בני יששכר" הוא מאריך מאד אודות הג זה) הרי לא יתכן שמזרע החשמונאים אני שהרי אינני כהן! מנין לי, אם כן, אותה הרגשה מיוחדת ונפלאה בחנוכה? משחלפו הרהוריו, החליט ה"בני יששכר" שכאשר יבוא לובלינה אל רבו "החוזה" הק', ישאלו על כך לדעת מה זה ועל מה זה? ויהי אך נכנם לחדרו של "החוזה", עוד בטרם הספיק לפתוח את פיו, הקדימו ה"חוזה" ואמר לו: "דע לך בני, כי מקור מחצבתך משבט יששכר הוא, ואותה הרגשה של תוספת קדושה יתירה בימי החנוכה, נובעת מכך – ששימשת בתקופת הנס בבית דינם של החשמונאים. מטעם זה קרא הבני יששכר לספרו בשם הזה!

הכר נא למי החותמת והפתילים!..

הרח"ק בעל הבת עין זי"ע המליץ ופירש מליצה טובה ומיוחדת על כלל ישראל על ידי הפסוקים הבאים – (בראשית לח כד–כו) – "ויהי כמשלוש חדשים ויגד ליהודה לאמור, זנתה תמר כלתך וגם הנה הרה לזנונים, ויאמר יהודה הוציאוה ותישרף, היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמור ותאמר, הכר נא למי החותמת והפתילים והמטה האלה, ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני כי על כן לא נתתיה לשלה בני". אומר ה"בת עין" – ידוע בשם ספרי הקבלה כי "חנוכה" היא עיקר גמר החתימה, וזה – "ויהי כמשלוש חדשים" – מראש השנה שהיא תחילת החתימה, נמצא חג החנוכה, שבו ישנו את הגמר חתימה, ולכן מגיע המקטרג למעלה בשמים ואומר כלפי הקב"ה: הנה, אחרי כל התפילות והתבטחות שהתפללו והבטיחו אליך בראש השנה – "זנתה תמר כלתך" – כנסת ישראל שהיא ככלה קרויה ונמשלה לתמר, חטאה וקלקלה ולכן מגיע להם עונש מר ח"ו, "ויאמר יהודה הוציאוה ותישרף" – אומר הקב"ה שנרמז בשם "**יהודה**" הוציאה ותישרף, שמגיע להם עונש להישרף ולהיכלות ח"ו. עונה כנסת ישראל להקב"ה – "הכר נא למי החותמת והפתילים והמטה האלה" – על אף כל עונותינו הרבים, תַראה לנו הקב"ה, עוד אומה אחת בעולם! שעוד אחרי כל כך הרבה שנים שומרים את נם חג החנוכה בחביבות ו"הכר נר למי החותמת" – מי הם אלו שבגלל נם פך השמן שהיה חתום בחותמו של כהן גדול ממשיכים להדליק מידי שנה אחרי אלפי שנים נר חנוכה בהידור רב עם "והפתילים ומטה האלה" עם פתילות ונר החנוכה, ואז חוזר בו הקב"ה ואומר: "ויכר יהודה ויאמר צדקה היא ממני" – הקב"ה מכיר בצדקתם ובטענתם ואומר: נכון! הצדק עמכם, אני אשם בכך שאתם חוטאים, "כי על כן לא נתתיה לשלה בני" – כי עוד לא הבאתי להם את המשיח כמו שכתוב עד כי יבוא שילה, ולכן הם התמלאו בחטאים כי עוד לא גאלתי אותם...

חנוכה הזמן המסוגל לשוב בתשובה אפילו לנפשות הנמוכות!

הרח"ק בעל הבית ישראל זי"ע אמר בשם אביו בעל **האמרי אמת זי"ע** שחנוכה היא חנו כה, באיזה מקום שהאדם חונה ועומד, יכול הוא לעלות, ולכן תיקנו בלילה ובפתח ובשמאל ולמטה מעשרה ובחוץ, שיכול האדם בכל מקום שהוא לעלות למעלה להתרומם!

הרח"ק בעל החידושי הרי"ם זי"ע אמר – שבחנוכה יש תיקון לפושעי ישראל והראיה, שבסוגיא הידועה "כבתה זקוק לה" (שבת כא.) מפרש רש"י "דלמא פשע ולא מתקן לה" ובו נרמז שבחנוכה יש תיקון אף לפושעי ישראל!

הרח"ק בעל הפני מנחם זי"ע אמר פעם בעת הדלקת הנרות: אבי **הרח"ק בעל האמרי אמת זי"ע** היה רגיל להראות מדרש קדמונים על הפסוק (במדבר כא. ח) "עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי", שזהו רמז לברכות של הדלקת נר חנוכה."עשה לך שרף" – להדליק נר חנוכה. "ושים אותו על נס" – שעשה נסים, "וחי" – שהחיינו.

המשיך הפני מנחם ואמר: ויתכן להוסיף ביאור מה הקשר בין הפסוק לרמז? אלא כדאיתא (שבת כא:) "הדלקה עושה מצוה ולא הנחה", והכוונה היא: שלא להניח ולהזניח את מצוה זו, אלא אדרבה, ניצוץ אחד יכול להבעיר שלהבת גדולה! "עשה לך שרף", "והיה כל הנשוך וראה אותו וחי", אפילו מי שכבר נשוך, שהשחית וקלקל דרכו, מכל מקום בחנוכה יכול למצוא תיקון ולהתקרב!...

בספר **דברי מהרי"א להנה"ק רבי יהודה אסאד זי"ע** מובא: דבפרשת מקץ ישנו רמז לסך מניין הנרות – מ"ד נרות (ל"ו נרות ועוד ח' שמשים) שאנו מדליקים בחנוכה. מהפסוק "שובו שברו לנו מעט אוכל" (מג.ב) "שברו לנו" דהנה ל"ו בגימטריא שמונים ושתה (למ"ד ו"ו), וכשנשבור – נחלק לשניים יהיה ארבעים ושלושה, וכשנקח את המספר הכי מעט מן תיבת אוכל שהוא אות א', "מעט אוכל" היינו סכום הקטן מתיבת "אוכל", ביחד יהיה מ"ד כמנין הנרות שאנו מדליקים בחנוכה.

ובזה מפרש את כל הפסוק – "ויהי כאשר כלו לאכול את השבר אשר הביאו ממצרים" – והיה כאשר כבר כלו כל הקיצין, ואנו בשברון לב אוכלים את מה שבשלנו במו ידינו – אלו המצרים והעבירות שעשינו ואין אנו יודעים איך לצאת מהם, אומרת לנו התורה "שבו שברו לנו מעט אוכל" – שבו והרגעו! אל דאגה! הארבעים וארבעה נרות של חנוכה שמאירים אותנו בחשכת הגלות הם אלו שישמשו עבורנו כאוכל רוחני שממנו נוכל להמשיך ולהתעלות ולצאת מכל המצרים שעשינו במו ידינו...

בשנה אחת, בעת חל חנוכה בפרשת ויגש – אמר **הרה"ק רבי מרדכי מקאזמיר זי"ע** – אמרה נפלאה! על הפסוק (בראשית מד.יט) "אדוני שאל את עבדיו לאמור היש לכם אב או אח, ונאמר אל אדוני יש לנו אב זקן". הנה בגמרא שבת (כא:) בענין נרות חנוכה פליגי בזה בית הלל ובית שמאי, בית הלל סוברים שצריך להיות בכל יום מוסיף והולך, ובית שמאי סוברים שצריך להיות פותח והולך. וזה רומז הכתוב: "אדני שאל את עבדיו" – הקב"ה תובע ושואל מאיתנו "היש לכם אב או אח"? – דהיינו איך אתם סוברים "א"ב" היינו שצריך להדליק בכל יום יותר, ביום ראשון א' וביום שני ב', "או א"ח", או שצריך להיות פותח והולך להדליק להדליק ביום א' ח' נרות, וביום שני ז' נרות. "ונאמר אל אדני יש לנו 'אב' זקן" – שאנחנו פוסקים כבית הלל שצריך להדליק ביום ראשון א' וביום שני ב', ולהיות בכל יום מוסיף והולך, ורק ככה נוכל להכניע את היצה"ר שנקרא זקן וכסילו!...

פתילות ושמנים שאין מדליקים בהם בחנוכה מדליקין בהם בשבת (שבת כ"א)

אמר **הרה"ק רבי מ"מ מקוצק זי"ע:** אפילו נשמות כאלו ("נר ה' נשמת אדם"), שהשבת אינה מעוררת אותן ואין להם השפעה עליהן, יש בכוחה של חנוכה לעורר אותן, שכן גם בימי החשמונאים נמצאו רבים מן היהודים במדרגה רוחנית שפלה מאוד, ואף על פי כן הושיע להם השם יתברך ובבת אחת נתעוררה בהם התעוררות גדולה...

נר חנוכה אסור להשמש לאורה (שבת כ"א)

הרה"ק בעל האמרי חיים מויזניץ זי"ע פירש כך: "נר חנוכה" "אסור" – מלשון "כבול – אסור" (אסור באזיקים, אסור בבית הסוהר), "להשתמש" מלשון שמש, "נר חנוכה אסור להשתמש לאורה" – חיבים ומוכרחים להתחמם כנגדה ולהלהיב דרכם את האדם לתורה ולמצות... (מי מוז זיך דירוואַרמען באיי דיא חנוכה לעכטליך...)

הדלקה עושה מצוה (שבת כ"א)

אמר **הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע:** עיקר המצוה, היא "ההדלקה" – אש קודש המתלקחת בעומק נבכי הנשמה. הלהט וההתלהבות, החשק וההתעוררות לפעולות ומעשים טובים... ברגע שיש כבר את השלהבת וההתלהבות, אז חצי מהעבודה נעשתה...

ואילו **הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע** אמר פעם בעת עומדו לפני הנרות: הרי להלכה אנו פוסקים כמאן דאמר "הדלקה עושה מצוה ולא הנחה" והרים את ידיו ועיניו כלפי מעלה ואמר בניגון של בקשה: רבש"ע! אם היית מדליק לבבות בני ישראל אליך, "עושה מצוה" בוודאי היית עושה מצוה גדולה בזה, "ולא הנחה" ובוודאי אין מצוה להניחם ח"ו...

נפסק בשולחן ערוך "כל התופס נר חנוכה בידיו אינו עושה כלום" – אמר **הרה"ק רבי ישראל מטשורקוב זי"ע** מי שמחזיק נר חנוכה בידו ועם זה הוא בבחינת "עומד", שאינו זז ואינו מתרגש מן הרעיון העמוק והחבוי שיש בנר החנוכה – "לא עשה כלום", אין בעשיתו שום ממש וערך, שכן עיקרה של המצוה אינו הדלקת נר סתם, לא זה העיקר...

מצותה – עד שתכלה רגל מן השוק (שבת כ"א)

מפני מה נתנו חכמים סימן "עד שתכלה רגל מן השוק", ולא קבעו בפירוש את זמן המצוה? אמר על כך **הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע:** נר חנוכה צריך לשמש לכל אדם מישראל רמז ולימוד, שעליו לחיות מתוך בטחון ואמונה, ולא לרצות "לכבוש את כל העולם". שכן "לא כל המרבה בסחורה מחכים" כשם שפך השמן, שעל פי דרך הטבע היה מספיק ליום אחד בלבד, הדליקו ממנו במשך שמונה ימים תמימים – כך יהודי סוחר שיש לו רק מעט סחורה ומעט כסף, ישים בה' מבטחו שיצליח בעסקיו . לפיכך "מצותה" – צריך להתעמק במצוה זו, עד כדי כך – "עד שתכלה רגל מן השוק" – שיבין, שאין יהודי צריך לחיות רובץ עד שעה מאוחרת בשוק. אינו צריך להשתקע בעסקים יותר מדי...

הרה"ק בעל החידושי הרי"ם זי"ע פירש: מצותה – המצוה של נר חנוכה צריכה ויכולה להשפיע על היחיד עד כדי כך, "עד שתכלה רגל מן השוק", שתעקור ממנו את ההרגלים הגשמיים ואת המידות הגסות, שבהם הוא עדיין קשור ונתון בתוך השוק...

ימי החנוכה – ימי ישועה ורחמים!

הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע היה אומר: דכל מה שהצדיקים פועלים השפעות טובות לכלל ישראל בראש השנה ויום הכיפורים, יכולים הפשוטי עם ב"יומי הנוכה וביומו האחרון זאת חנוכה" לפעול בכוחות עצמם!...

והרמז לכך הוא: מה שדרשו חז"ל (עירובין יח:) על הפסוק (בראשית ח. יא) "והנה עלה זית טרף בפיה" – אמרה יונה לפני הקב"ה, רבש"ע, יהי מזונתי מרורין כ"זית" ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש ותלוין ביד בשר ודם. דכנסת ישראל שנמשלה ליונה אומרת להקב"ה: "יהיו מזונתי מרורין כזית" – המורה על שמן חנוכה שבאותו הזמן יכול כל אחד לפעול השפעות טובות בכוחות עצמו, "ואל יהיו מתוקין כדבש" – המורה על ראש השנה שבאותו הזמן הצדיקים בלבד הם הפועלים לנו השפעות טובות...

חנוכה היא זמן של השפעות טובות!

בשם **הרה"ק הישמח ישראל זי"ע** – חנוכה היא זמן פקידת עקרות! ובשם **הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע** – הזקוק לרפואה יכול לפעול בחנוכה כי "קל מלך רופא נאמן" בגימטריא "להדליק נר חנוכה", וחנוכה היא זמן המשכת הרפואה! וכן מובא בספר **שפתי ראש"ם** שבחנוכה נפתחין פתח ההשפעות לכלל ישראל ויכולין להיוושע בהרבה ענייניים בימים הללו, ואפשר לרמז דחנוכה הוא אותיות חנו כה והיינו ששורה וחונה בזמן זה ברכת כהנים המתחלת בכ"ה תברכו, ששם נמצאו כל מיני ברכות לכלל ישראל...

מסופר שאל **הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע** הגיע חסיד אחד ר' ישראל וולף שמו, שהיה בעל חולי וסבל הרבה מכאב ומכאוב כשנכנס אל רבו, פנה אליו הרבי ושאלו: ר' ישראל וולף מה המצב אודות בריאות הגוף? השיבו החסיד: הרופאים אומרים – לו' היה עכשיו מזג אויר נאה כבחודש "מאי" (תחילת הקיץ) אזי לפי מצב גופי לעת עתה, היה זה רפואה טובה עבורי. נענה הרבי ואמר: נו, הרי מצינו בחז"ל (שבת כא) 'מאי' חנוכה....

והנה זה פלא, באותו יום נשתנו סדרי בראשית, ובשיא ימי הכפור של גאלציה , נשתנה לאחת מזג האויר לכמה ימים טובים נאים, ויהי הדבר לשיח בפי כל. מני אז לא ידע יותר ר' ישראל חולי ומכאוב...

חנוכה מן התורה?...

כשנשאל **הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע** היכן מרומז מצוות הדלקת נר חנוכה בתורה, השיב מיד: לא רק שזה מרומז בתורה, אלא היא כתובה בתוך פרשת הקטרת! ולא רק שהיא כתובה שם בהזכרה בלבד, אלא שם רמזה לנו התורה כל דיני נרות חנוכה! (במדבר ז.יד): "כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת", 'כף' נוטריקון: '**פ**חות **כ**', שמצותה למטה מעשרים אמה. '**אחת**' נוטריקון: '**א**' **ח**' **ת**מנה. כלומר דהלכה כבית הלל מוסיף והולך שיתחיל מא' עד ח'. '**עשרה**' נוטריקון: **עד** **ש**תכלה **ר**גל **ה**שוק כמצותה.

'זהב' נוטריקון: זמנו בין השמשות. 'מלאה' נוטריקון: מצוה להדליק אצל הפתח. 'קטרת' נוטריקון: קרוב רוחב טפח תדליק...

כתב הטור (אורח חיים, סימן תרע) "וקראום חנוכה – חנו בכ"ה. הוסיף על כך **הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זי"ע** רמז נכון מדברי תורתנו הק': החניה הכ"ה ממ"ב המסעות (במדבר לג' ל') היא "חשמונה" לרמוז על ימי החנוכה שנעשו ע"י החשמונאים... ובספר **מטה משה** מובא: רמז מן התורה לחנוכה – כשאתה מונה מבראשית כ"ה תיבות, התיבה הכ"ה היא "אור", רמז לנר חנוכה שהיא ביום כ"ה בכסלו.

הרה"ק בעל הבני יששכר זי"ע כותב בספרו **"אגרא דכלה"** – חכמינו ז"ל תיקנו להדליק נרות בחנוכה ולקרוא את ההלל, ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, הכל נרמז בתורה, גם דינים אלה נרמזו בתורה בפרשת בראשית. "בראשית" מורכב מהאותיות **ב**ימי **ר**שעים יוונים תהללו **ש**ם **א**דנות. "בראשית" הוא גם ראשי תיבות **ב**התחלה **ת**דליקו **א**חד **ר**ננו **ש**בחיו **י**תברך, – כי נתנו ימי החנוכה להודות ולהלל בפרט בעת ההדלקה. "בראשית" ראשי תיבות **ת**וספו בכל יום **א**חר **ר**ביית **ש**בחיו. "בראשית" ראשי תיבות **י**שועה **ר**בה **ת**היה **ב**זמן **ש**ימלוך **א**נטיוכוס. וכן ראשי תיבות **י**שועה **ר**בה **ת**היה **ש**ינצחו **ב**ני **א**הרון. וכן אמרו חכמינו ז"ל (תנחומא ויקרא כב) שאנטיוכוס והיוונים גזרו שיכתבו על קרן השור "אין לכם חלק באלוקי ישראל, דבר זה נרמז בראשי תיבות "בראשת" **א**נטיוכוס **ר**שע יגזור **ת**כתבו **ב**קרן **ש**ור.

נרות חנוכה:

פירוש נשגב שמעתי מאת **כ"ק מרן אדמו"ר ממישקולץ שליט"א**, על פי דברי **הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע** (קדושת לוי – דרושים לחנוכה) שכתב, שבחנוכה מדליקים ל"ו נרות. וע"י שאנו מדליקים נרות בעולם הזה, אנו גורמים לאתערותא דלעילא – שגם בשמים מדליקים ל"ו נרות וביחד הם עולים כמנין ע"ב, כנגד שם ע"ב ברוך הוא. ואם אנו מצרפים את נר השמש שמדליקים בכל לילה, הם ביחד מ"ד נרות, וכנגדם בשמים גם נדלקים מ"ד נרות, שהם בסך הכל פ"ח נרות. וכפי שכתב האר"י הק" - להדליק נר חנוכה" ראשי תיבות עולים כמנין פ"ח, עד כאן תוכן דבריו הק'.

ועל פי זה ביאר מרן האדמו"ר שליט"א, את הפסוק (תהילים,קיט): "נתנו רשעים פח לי ומפקודיך לא תעיתי". כלומר, "נתנו רשעים" – הרשעים היוונים טימאו את כל השמנים, ועל ידי זה נתנו לעם ישראל "פח לי" – שנדליק פ"ח נרות כנ"ל, וכל זה בזכות "מפקודיך לא תעיתי" – שלא עזבנו את התורה הק'.

ליומד התורה לאור הנרות:

סיפר פעם **הרה"ק בעל החידושי הרי"ם זי"ע** לחסידיו לאחר הדלקת נר חנוכה: **הרה"ק מקוזניץ זי"ע** שאל פעם את אחד מחסידיו אחרי התפילה האם קורה אצלו לפעמים שאחרי התפילה הוא מתיישב ללמוד בסוגיא שהיה לו בזה קושיות ולא הבין כראוי, האם הוא מנסה ללמוד ולהבין הסוגיא אחר התפילה. ולא הבין החסיד מה כוונת רבו בזה. אמר לו הרבי בוא ואסבירך: היות שאתה מבקש ומתפלל בשמונה עשרה "חננו מאתך חכמה בינה ודעת", ואם יהודי אינו מאמין שיוכל לפעול בתפילתו שאכן יזכה להבין ולחכמה ודעת, איך יכולה התפילה באמת לעזור לו!... כן הוא הדבר לאחר הדלקת נרות חנוכה – המשיך הרה"ק בעל החידושי הרי"ם ואמר: אחרי הדלקת הנרות צריך לעסוק בתורה, "כי נר מצוה ותורה אור", והרי כל מצוה מעוררת את אור התורה, ונר חנוכה שזו מצוה שמאירה בעצמה, הרי היא מעוררת ביותר את אור התורה, ע"כ יש ללמוד אחרי הדלקת הנרות!...

מצות חנוכה – נר איש וביתו, והמהדרין – נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין וכו' בית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך (שבת כא:)

וצריכים להבין מדוע דווקא במצוה זו הוסיפו חז"ל "והמהדרין מן המהדרין" מה שלא הוסיפו בשום מצוה? אלא מפרש **הרה"ק בעל הבני יששכר זי"ע** פשט נפלא – הסוחף את כל שומעו: דהנה ידוע שנר חנוכה רומז על אור התורה כדכתיב "נר מצוה ותורה אור". והנה, חכמת התורה אינה כשארי החכמות, דבהם, כששומע אדם איזה מושכל מהכם אחד ונתפס הדבר בשכלו, שוב אין מן הצורך לו לחזור עליה, כי לא יוסיף אומין בה. מה שאין כן בדברי תורה, אם שמע איזה מושכל מרבו, אם יחזור על לימודו ויתבונן בה שוב, אזי יתוסף בה אור חדש והשכלה נוספת (עיין זוהר בראשית קצב), כי דברי תורה חיות הנה ומולידות בכל פעם אותיות וטעמים חדשים מתוקים מדבש ונופת צופים. וזהו שאמרו חז"ל: "מצות חנוכה" – אור התורה, "נר איש וביתו" – יוצאין התלמידים חובת לימוד התורה על ידי שמיעתם מרבם, מדין שומע כעונה, כשם שבנר חנוכה יוצאין על ידי שאחד מדליק לכולם. אמנם, "המהדרין" – כאשר הם "מהדרים" וחוזרים על לימודם בפה, אזי "נר לכל אחד ואחד" – מתוסף אור חדש והשכלה נוספת לכל אחד בפני עצמו. "והמהדרין מן המהדרין" – וכל כמה שהם חוזרים על לימודם עוד ועוד, "מוסיפים והולכים" – מולידים בכל פעם אותיות וטעמים חדשים עמוקים עד למאד מה שלא השיגו בפעמים הקודמות...

ימי שמחה והלל?...

בספר לכם של ישראל מובא: **הרה"ק בעל הלב שמחה מגור זי"ע** זירז פעם את אחד האברכים הסרים למשמעותו ואמר לו: עליך להיות בשמחה! ביקש האברך לדעת ולהבין את דבריו ושאל בחזרה: שמחה זו מה טיבה? איך מגיעים אליה? ענה לו הרבי: כאשר לומדים, מתפללים ושומרים את כל האיברים בקדושה ובטהרה או אז, רוקדים בחוצות מרוב שמחה!"... בכך, גם תירץ הרבי את דברי הרמב"ם בהלכות חנוכה (פ"ג ה"ב): "התקינו חכמים שיהיו שמונת הימים הללו ימי שמחה והלל", וכי היכן מצינו שתקנו ימי שמחה, הרי בגמרא (שבת כא:) נאמר רק ש"קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה". אלא, כאשר זוכים להתגבר על היצר הרע, מכוחם של ימי החנוכה, ולומדים ומתפללים בקדושה ובטהרה, הרי השמחה פורצת מאליה, ואין לך ימי שמחה גדולים מאלו...

חנוכה.

מרן החתם סופר זי"ע הביא רמז נפלא וראשי תיבות במילה "חנוכה" המסכמים את כל סיפור החנוכה: **ח**שמונאים **נ**לחמו **ו**נצחו **כ**ל היונים. **ח**ושים **נ**כנסו **ו**פינו **כ**לי **ה**היכל. **ח**ביבים **נ**מצאו **ו**בקרקע **כ**ד השמן. **ח**תום **נ**מצא **ו**בטבעת **כ**הן הגדול. **ח**יבתם **נ**גלית **ו**הספיק **כ**ל השמונה. **ח**כמים **נ**מנו **ו**קבעו **כ**סליו **ח**בא. **ח'** **נ**רות **ו**לגמור **כ**ל **ה**הלל...

מקום ההדלקה:

בימי קדם כפי שאפשר לראות מדברי הגמ' (שבת כ"א) היו מדליקים את נר חנוכה "מבחוץ", ומפני מה מדליקים אנחנו (רובנו) בימים האלה מבפנים, בבית? אלא שמעתי **מכ"ק מרן האדמו"ר ממישקולץ שליט"א** לתת הסבר מעניין לכך – משום שבימים עברו היינו צריכים להתמודד עם אויבנו – היצה"ר מבחוץ, הנסיונות היו יותר בחוץ, השכלה תרבות יונית כפירה ומינות, ההתמודדות ברוחניות היה יותר "בחוץ", לכן נהגו להדליק בחוץ להאיר את הנשמות שבחוץ. ואילו כיום עם שכלולי הטכנולוגיה היצה"ר הגדול היא "בפנים" "בבית" "בחדרי חדרים" ואפילו בתוך הבית מדרש... וכנגדם צריכים אנו את אור הנרות שיאירו ויזככו לנו את אויבנו מבית...

זמן ההדלקה:

הרה"ק בעל החידושי הרי"ם זי"ע איחר פעם והדליק נרות חנוכה בשעה מאוחרת בלילה. העיר על כך אחד מן המקורבים ואמר: רבי! הרי חז"ל אמרו "אין מחמיצין את המצות? השיב לו הרבי בשנינות ובצחות: אבל גם למדנו "מי שאמר לשמן וידליק, יאמר לחומץ (רמז ל"מחמיצין") וידליק"...

ואילו על **הגה"ק בעל החפץ חיים זי"ע** מסופר, כי פעם אחת התארח בליל חנוכה בבית רבו **הגאון רבי נחום קפלן זי"ע** המכונה – ר' נחומק'ע. כשהגיע זמן ההדלקה ראה שחולף הזמן ורבו אינו מדליק, שעה שעתיים שלוש, ומאד תמה, שכן נהגו להדליק מיד עם שקיעת החמה. אחרי כמה שעות נשמעת דפיקה על דלת הבית, והרבנית נכנסת כשידיה עמוסות סלים ובתוכם מצרכים שקנתה. מיד קם רבי נחומק'ע והדליק את נר החנוכה. לאחר ההדלקה פנה החפץ חיים לרבו ואמר: תורה היא וללמוד אני צריך! הנני רוצה להבין את פשר ההתעכבות של הרבי בהדלקת הנר? הרי זריזין מקדימין למצוות? הסביר לו רבו, במסכת שבת (דף כג) נשאלת שאלה: אם יש לאדם כסף לקנות נר אחד בלבד, "בליל שבת של חנוכה", האם עליו לקנות נר של שבת ולקיים מצות "הדלקת נר של שבת", או עליו להעדיף ולקנות "נר חנוכה"? הגמרא קובעת בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שהאדם מחוייב להוציא את כספו ולקנות "נרות של שבת", לא רק משום שזו מצוה שאנו חייבים בה, אלא הם גורמים שישרור "שלום בית". לכן, נרות שמחזיקים "שלום בית" עדיפים על נר של חנוכה. ממילא – ממשיך ר' נחומק'ע – הואיל וסוף מעשה במחשבה תחילה, אין ספק בליבי שאילו הגיעה הרבנית הביתה, והיתה רואה שלא המתנתי עבורה להדלקת נרות של חנוכה, היתה נפגעת מאוד, מפני שלא התחשבתי בה. לכן, דחיתי ודחיתי את הדלקת הנרות עד ששבה הביתה. הוסיף ואמר ר' נחומק'ע: רואה אתה תלמידי החביב, שהגמרא עצמה מקילה בנרות חנוכה, על מנת להדגיש את גודל העניין של שלום בית. אם כן, האם בגלל נרות חנוכה אגרום לפגיעה ב"שלום בית"? לא היתה בידי הברירה אלא לדחות את הדלקת הנרות מעבר לזמן הראוי, ולהמתין עד שעה מאוחרת, ולהדליקם בזמן שעדיין ראוי להדליק על פי ההלכה...

אופן ההדלקה:

שמעתי **מכ"ק מרן אדמו"ר ממישקולין שליט"א** כי הטעם שנוהג לתת מים תחת השמן בנר חנוכה, כי כן ראה אצל אביו **הרה"ק בעל הזכרון אליעזר ממישקולין זי"ע** שראה זאת אצל רבו **הרה"ק רבי אהרון מבעלזא זי"ע** ואף שמע ממנו הסבר לכך: מכיוון שהשמן והנר מרמז לחכמה כי נר מצוה ותורה אור, על כן נותנים גם מים, מכיוון שהתורה גם היא נמשלה למים (הוי כל צמא לכו למים). וכמו שהשמן והמים אינם מתערבים לעולם, כך גם אנו מראים שדברי התורה אצלנו הם זכים וצלולים, ואין אנו מערבבים בהם שום דבר חיצוני לעולם! כרצון היוונים הטמאים...

ולפי זה הסביר כ"ק מרן אדמו"ר ממישקולין שליט"א – למה אנו נוהגים להדר כ"כ ולקנות את החנוכיות המהודות ביותר ומשקיעים בזה ממון הרבה, כי לפי דברנו לעיל יובן, שהרי אנו רוצים להראות את כח התורה שבנו, ועל התורה כתוב: "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" – ואנו מראים "טוב לי תורת פיך" יותר טוב לנו הקצת שמן זית והמים הזכים שיש בפי החנוכייה למעלה, מאשר כל הכסף והזהב שיש בחנוכייה עצמה!...

הלל והודאה:

ישנה את השאלה הידועה, מה שונה הנס של חנוכה מפורים, שבפורים יש מצוה להרבות במשתה ושמחה, ואילו חנוכה היא רק בהלל והודאה, ועל כך עונים: משום שהיוונים שאפו בעיקר להעביר מן העולם את תורת ישראל, להשמיד אותנו השמדה רוחנית, כנגד זה המן ביקש להרוג ולאבד אותנו בגופנו. על כן אנו חוגגים את חג החנוכה ברוחניות, ואת פורים בגשמיות... אבל **הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע** נתן תירוץ עוד יותר חזק! לפיכך – חוגגים את נס פורים במשתה ושמחה ואת נס חנוכה בהלל והודאה, משום שגזרתו של המן, היתה מופנית כנגד כל היהודים בשווה, כולם נמצאו אותה שעה באותה סכנה עצמה, הסכנה של "להשמיד, להרוג ולאבד" ולכן גם הניצחון נחוג על ידי כל ישראל בשווה, במשתה ובשמחה. כנגד זה גזירתו של אנטיוכוס, ימח שמו, היתה להעביר את היהודים על דתם, וכאן שוב לא היו הכל שווים, שכן מי שהיה יותר שומר מצוות, יותר ירא וחרד, סבל יותר מן הגזירה הזאת נשא ייסורי נפש גדולים יותר... ועל כן קבעו את היום טוב הזה בהלל ובהודאה, דבר שאף הוא אינו שווה אצל הכול – כל אחד מהלל ומודה להשי"ת לפי מדרגתו – הוא בעבודת השם...

הרמז הנפלא במ"ד נרות:

מובא **בספר "אוצרותיהם של צדיקים" בשם גדול אחד מחכמי פולין** – לכאורה צריכים להבין, מדוע אנו מדליקין בחנוכה אך ורק נרות לזכר הנס שנעשה בפך השמן, הלא היוונים גזרו לבטל מישראל ג' גזרות: 'חודש' 'שבת' 'מילה', ומדוע אין עושים שום זכר לזה? אלא התירוץ הוא, דאם נתבונן, נראה שבנרות שאנו מדליקים טמון גם ג' גזרות הללו, דהנה סך הכל הנרות אותם אנו מדליקים בחנוכה (עם השמשים) הם מ"ד (וסימנך נ"ח–מ"ד). והנה, שבת יוצאת ביום הז', וברית מילה עושים לח' ימים, וראש חודש לכ"ט ימים, צא וחשוב ביחד: הם מ"ד, וא"כ עצם הדלקת מ"ד הנרות הם רמז נחמד לשלושה הגזירות שגזרו היוונים...

בדרך צחות שמעתי: דבחנוכה נוהגים לאחל זה לזה: חנוכה שמח! "שמח" ר"ת **ש**בת **מ**ילה **ח**ודש...

ועל המלחמות?...

מסופר על **הרב מפוניבז' זי"ע** שכאשר הוזמן לשאת דברים בחנוכת בית הכנסת במושב יסודות באחד מימי החנוכה תשכ"ו, שילב בדבריו רעיונות מעניני דיומא, והסביר בין השאר את נוסח ההודיה שאומרים בתפילה ובברכת המזון: "על הניסים ועל הנפלאות... ועל המלחמות". הוא שאל בפליאה כאיש משתומם: מהו שאנו מודים "על המלחמות"? וכי אוהבי מדון אנחנו, ועל חרבנו נחיה, ששמחים כביכול על שזימן לנו ה' מלחמות? וכי אינו מתאים יותר שנודה על הנצחונות שבהם מיגרנו את האויב? אלא השיב ואמר: להודות על הנצחון – עדיין מוקדם מדי. הלא המלחמה ביוונים היתה מלחמה רוחנית בעיקרה, מלחמת הקדושה נגד הטומאה, והנצחון הסופי לא יהיה אלא בעת שיבוא משיח צדקנו... אפס, בינתיים "מודים אנו על עצם הדבר שאנו נלחמים" על כך שבכל המצבים הקשים ביותר, כשהטומאה מאיימת להשתלט ולכבוש הכל, יהודים אינם נכנעים, אלא נלחמים בעוז על יהדותם...

טמאים ביד טהורים?...

שאל **הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זי"ע – רבה של ירושלים**, מילא "גבורים ביד חלשים" זהו נס, וכן "רבים ביד מעטים" זהו נס, אך "טמאים ביד טהורים", מה הרבותא בדבר, במה רב כוחם של ה"טמאים" מכוחם של ה"טהורים"? אלא הסבר נפלא יש כאן, וזאת על פי מה שמובא במדרש רבה (בלק כ.כה) שי"ב ניסים נעשו לו לפנחס בשעה שקנא את קנאת ה' והרג את זמרי בן סלוא וכזבי בת צור, ומובא שם שהנם העשירי היה: "ששמר הקב"ה את רוחותיהן שלא ימותו בידו ויטמא", והם מתו רק אחרי שהניחם מידו. וא"כ אף כאן היה נם כזה, שהיוונים לא מתו "ביד" החשמונאים הכהנים כדי שהם לא יטמאו, (דהנה אף לשיטת רבי שמעון, ש"אתם" קרויים "אדם" ואין העכו"ם קרויין "אדם", דקברי עכו"ם אינן מטמאין (עיין יבמות סא.), הכוונה היא על טומאת אוהל, אך במגע, ודאי עכו"ם מת מטמא). וזהו הפירוש "וטמאים ביד טהורים" – שאף על פי שהיוונים היו "טמאים", מכל מקום "ביד טהורים" – לא נטמאו החשמונאים הטהורים בהריגתם, כי אירע להם גם כן נם כנ"ל...

רשעים ביד צדיקים?...

שאל **הגה"ק רבי אלחנן וסרמן זי"ע** – תינח הנם של "רבים ביד מעטים", שזוהי אכן רבותא וחידוש גדול, שנתן ה' את הרבים ביד המעטים. אולם מהו החידוש בנם של "רשעים ביד צדיקים", והרי פשיטא שיתן ה' את הרשעים ביד הצדיקים!? אלא התירוץ הוא (כ"כ אמיתי!...) אין זאת אלא מפני שתמיד במלחמה, הרשע יותר חזק מן

הצדיק, יש לו יותר כלי זיין, ומתיר הוא לעצמו להשתמש באמצעים שהצדיק אינו מתיר לעצמו, ביכולתו לחכות, ולהכלים, לבייש, להרוס, ולנתץ, ואף לתלות ולפזר פשקווילים ושקרים... מבלי לבחול בשום מעשה פסול, ואם על אף כל זאת "רשעים ביד צדיקים", הרי שזהו אכן נם גדול...

חשוף זרוע קדשך וקרב קץ הישועה נקום נקמת דם עבדיך מאומה הרשעה כי ארכה לנו הישועה ואין קץ לימי הרעה וכו'

וצריך ביאור לשון כי ארכה לנו 'הישועה', ולכאורה היה צריך להיות כתוב: כי ארכה לנו "הצרה" או "הגלות"? ומפרש **הנחלת אברהם**, על פי משל: לאדם שלוה מעות מחבירו וקבע את זמן הפרעון לר"ח ניסן, כי סבר אשר עד אז ירויח בעסקיו ויוכל לשלם משל עצמו, אך הגיע זמן הפרעון ולא הרויח כל כך. ופגש בחבר אחד וסיפר לו את הדבר, ונכמרו רחמיו והלוה לו עד ר"ח אייר ובזה שילם לראשון. אך גם באותו חודש לא הרויח די, והלך ולוה מאדם שלישי ושילם לשני. וכך על דרך זו עברו עליו כמה חדשים עד שלבסוף הרויח שיכל לשלם את ההלואה משל עצמו. נמצא, שלאותו לוה היתה כמה פעמים ישועה – אבל לא ישועה גמורה, ורק לבסוף כאשר הרויח ושילם משלו היתה לו ישועה גמורה. והנמשל: דהנם שהקב"ה עושה עמנו בכל יום ובכל עת ובכל שעה הרבה ישועות, מכל מקום ישועות אלה אינם שלימות וגמורות אלא זמניות אשר צריכים ישועה אחריהם. וזהו כוונת הפייטן: "חשוף זרוע קדשך וקרב קץ הישועה" שיהיה לנו ה'קץ' אשר אין אנו צריכים ישועה אחריה, "כי ארכה לנו הישועה" – הישועה שאתה עושה עמנו לעת אתה היא ארוכה לנו, משום "ואין קץ לימי הרעה" וצריך כל פעם ישועה אחרת...

מנהג הסביבון:

הרה"ק בעל הדמשק אליעזר זי"ע הסביר את ענין של מנהג ישראל לשחק בסביבון עליו חרוטות האותיות נגה"פ, לאמר: "נם גדול היה פה". ולכאורה נראה, שתיקנו מנהג זה לפרסם את הנס. ונשאלת השאלה: כלום זהו פרסום הנס, בסביבון כה קטן, ובראשי תיבות? הלא היה מן הראוי שיתקינו לתלות שלטי ענק ועליהם מתנוססות המילים במילואן, באותיות מאירות עיניים?! אלא ענה ותירץ תירוץ מדהים! באו להורות לנו, שעדיף סביבון קטנטן וראשי תיבות עליו ובלבד שיסתובב, על פני שלט ענק – וקפוא!... וזהו הענין שאנו משחקים דווקא בסביבון קטנטן זה שעליו חרוטות וחקוקות המילים: נם גדול היה פה, בכדי להחדיר בלבנו שוב ושוב, שזה היה עיקרו של נם החנוכה, דהרי כל הנם היה בכמות קטנה של אנשים שלפי דרך הטבע הם לא יכלו לגבור על צבא אדיר כ"כ, אך אותם כמות קטנה, היו באיכות רבה! פעילים! מסתובבים! מתייצבים כולם לקריאת מי לה' אלי! – לא פלא שהצליחו לגבור על אותה מלכות יון!...

וכבר ידועה אמרתו של **הנה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין זי"ע** בפרשה זו – מניין באמת ראה יוסף לפתור את חלומו של שר המשקים לטוב ושל שר האופים לרע? – אלא, שר המשקים הראה בחלומו, שהוא פעיל, עושה בידיו מתנועע ופועל באיש חי. כנאמר "וכוס פרעה בידי ואקח את הענבים ואשחט אותם ואתן את הכוס". כל הפעולות הלו מוכיחות על אדם חי ובעל מעשים, מכאן ראה יוסף שהוא איש חי, ולכן פתר לו לטוב, אבל שר האופים לא ראה בחלומו שהוא עושה איזו שהיא פעולה, אלא שהכל נעשה בו, והוא כמת אשר איננו פועל ואינו עושה מאומה, וכמו גולם עומד שם עם שלושה סלים מעל ראשו ונותן לעוף לאכול ממנו... מכאן הבין יוסף שהוא כאדם מת, שגזר דינו למוות...

מאי חנוכה? דתנו רבנן – כשנכנסו יוונים להיכל טימאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאום מים טובים (שבת כא:)

מפורסמת היא הקושיה הידועה של **הבית יוסף**, למה קבעו להדליק נר חנוכה שמונה ימים, הרי הנם היה רק שבעה ימים כי בפך שמצאו היה שמן כדי להדליק יום אחד, ואם כן לא נעשה הנם רק במשך שבעה לילות? הבית יוסף (ס' תר"ע) תירץ בעצמו ג' תירוצים: **א.** חילקו את השמן שמצאו בפך לשמונה חלקים, ובכל לילה נתנו במנורה חלק אחד, וחלק זה אף שהיה רק שמינית מהפך, דלק עד הבוקר. הרי שבכל הלילות נעשה הנם וגם בלילה הראשון. **ב.** אחרי שמזגו את השמן במנורה נשאר הפך מלא שמן, וניכר הנם כבר בלילה הראשון. **ג.** בלילה הראשון מזגו את כל השמן בנרות המנורה, ובבוקר מצאו את הנרות מלאים שמן, וכן בכל לילה ולילה, ממילא היה הנם גם ביום הראשון.

בעל הטורי זהב זי"ע מתרץ על פי מה דמובא **בזוהר הקדוש** על הפסוק: מה יש ליכי בבית, (בנם אלישע ושונמית) (מלכים–ב' ד. ב) – ששאל אלישע הנביא מהאשה השונמית כלי קטן וצוה עליה להכין שם מה שיש לה ונעשה נם ונתמלאו עוד הרבה כלים. ומסביר שם הזוהר הק' שאין הקדוש ברוך הוא שולח ברכה רק בדבר שישנו כבר בעולם, ואפילו הוא דבר מועט. הטעם לזה, מפני שאין הקב"ה עושה נם לייצר בריאה מחודשת. אך בדבר שכבר קיים בעולם, שם תמצא המקום שיחול הנם עליו. ולפי יסוד זה מתורצת קושיית הבית יוסף – כי אלמלא נשאר בלילה הראשון קצת מן השמן, אין היה הנם יכול לחול על כלום. כך, שגם בלילה הראשון היה נם...

על פירוש זה מביא בעל **החתם סופר זי"ע** ראיה: כי בפיוט לחנוכה "מעוז צור ישועתי" אנו מוצאים הסכמה מפורשת לתשובתו של הטורי זהב. שם נאמר בפירוש: "ומנותר קנקנים נעשה נם לשושנים, בני בינה ימי שמונה קבעו". כלומר: משום מה קבעו בני הבינה, חכמי ישראל, שמונה ימים תמימים של חנוכה? מפני שהנם בא "מנותר קנקנים", מזה שבלילה הראשון לא דלק השמן עד תומו, נמצא שהנם היה מיד בנר הראשון...

ואילו **הנה"ק רבי חיים מבריסק זי"ע** תירץ את קושיית הבית יוסף בקושיה נוספת: איך יצאו כלל ידי חובת הדלקת המנורה באותו שמן, הלא רק "שמן זית" כשר למנורה, דהיינו שמן היוצא מפרי שגדל על עץ של זית, והשמן שבפך, שמן של נם היה, ולא שמן של זית, כי מן השמים הוסיפו על השמן הראשון עוד שמן שאינו שמן טבעי? (ואכן הרד"ק (מלכים ב–ז) כותב, שאותו שמן של נם שנבע בבית השונמית מברכת הנביא אלישע, היה פטור ממעשרות, כי חיוב מעשר חל רק על שמן טבעי). מתוך דיוק עצום זה, מחדש ר' חיים – שמוכרחים אנו לומר: שהנם לא היה "בכמות" – בתוספת שמן, שכלה שמן טבעי, ונתווסף שמן של נס, אלא "באיכות" – שכוח השמן הטבעי נתעצם, והיה בכוחו לדלוק שמונה ימים. ממילא, בכל לילה כלה חלק שמיני מהשמן הטבעי, ולא נתווסף שמן של נס. ושוב אין עוד מקום לקושיית הבית יוסף – כי הנם ביום הראשון היה באותה מדה של שאר הימים... ועם יסוד זה המשיך להסביר את מחלוקת בית שמאי ובית הלל בנוגע לנרות חנוכה, לבית שמאי הוא "פותח והולך" ולבית הלל הוא "מוסיף והולך". כי לבית שמאי העיקר הוא כוח השמן, ואם כן, בלילה ראשונה היה לשמן הכח לדלוק שמונה ימים, ובלילה השניה היה בו רק כוח לדלוק שבעה ימים, ולכן סוברים הם ש"פותח והולך". מאידך סוברים בית הלל שיש להסתכל על ה"פועל" ולא על הכוח – כך, שביום הראשון ראו הנם רק לצורך לילה אחת, ולמחרתו ראו בו צורך ללילה נוספת, כך בכל לילה הוסיפו לראות את הנם, ולכן לשיטתם "מוסיף והולך"...

בעל הקומץ המנחה זי"ע משיב על הקושיה במשל: סוחר עשיר אחד נסע פעם לללייפציג ליריד, והיו לו עמו שמונה שקיקים מלאים של דינרי זהב. בדרך התנפלו עליו שודדים ושדדו ממנו את הכסף, ועל פי נס לא השגיחו באחד משקיקי הכסף והוא נשאר אצל הסוחר. כשהגיע הסוחר אל היישוב הסמוך, שכר מיד איכרים שירדפו עמו יחד אחרי הגזלנים, ואותה שעה נדר נדר, שאם השם יתברך יהיה בעזרו והוא יציל את ממונו, יתן מזה מעשר לצדקה. תפילתו נשמעה ונתקבלה, והסוחר נסע לביתו שמח וטוב לב. כשבאו אצלו גבאי הצדקה לגבות את המעשר, נתעוררו בינהם דין ודברים: לפי חשבונו של הסוחר יצא, שהוא חייב לתת מעשר רק משבעת השקיקים המלאים מטבעות זהב, שנגזלו ממנו ואחר כך הושבו אליו בדרך נס, אבל לא מן השקיק השמיני, שבו לא נגעו השודדים לרעה כלל, אך כנגד זה טענו הגבאים, שהוא טועה טעות גמורה, ושהוא חייב לתת מעשר גם מן השקיק השמיני, משום שבשקיק הזה נעשה לו עיקר הנס, אילו לא השאירו לו בדרך נס את השקיק השמיני הזה, לא היה לו במה לשכור את האנשים שירדפו אחרי השודדים, ולא היה ביכולתו להציל אפילו פרוטה אחת... והוא הדבר גם בפך השמן: אלמלא הנס הזה, שהיונים פשפשו בכל בית המקדש ואף על פי כן לא מצאו את פך השמן הזה ולא נגעו בו, לא היה שמן כלל שיהול בו הנס ויאיר שמונה ימים במקום יום אחד... ולזכר הנס הראשון הזה, שגרם לניסים האחרים שבאו אחריו, אנו כוללים בין ימי הניסים גם את היום הראשון של חנוכה...

הרה"ק בעל התפארת שלמה מראדומסק זי"ע כתב: וזהו היה הענין בנם חנוכה, שהקשו האחרונים למה תיקנו ח' ימים, הלא על יום הראשון היה להם שמן. אכן יען כי ביום הראשון עשו בעצמם הכנה והכלי להחזיק הברכה הבאה להם, וההכנה היא עיקר המצוה, לכן גם יום הראשון לנס יחשב גם הוא..

"מאי חנוכה – דתנו רבנן"

דרוש דרש **הגה"ק רבי מאיר שפירא זי"ע** כלומר מנין לקחו המכבים כח ואומץ, התלהבות ומסירות נפש להתגבר על היונים החזקים והרבים, עד שגם היום בזמן הזה, מתגברים יהודים על שונאי ישראל שבכל העולם? – זה רק בכח לימוד התורה וקיום המצות.

"לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים"

הקשה **בעל האמרי אמת זי"ע:** מה טעם קבעו את חנוכה "לשנה אחרת" דווקא, ולא באותה שנה בה התרחש הנס? אלא שב ומתרץ הוא ש"לימוד גדול יש כאן!" שאף דבר טוב אין לקבוע מיד, בלי יישוב הדעת. צריך קודם להמתין ולהתבונן אם אכן דבר טוב הוא...

טומאה הותרה בציבור (יומא ו:)

מן השאלות המפורסמות על חנוכה היא השאלה הבאה: מה היה הצורך לקביעת יו"ט על מציאת פך השמן, הלא ידוע (יומא ו:) ד"טומאה הותרה בציבור" ואם כן בבית המקדש שמקום ציבור הוא, היו יכולים להדליק בשמן טמא ולא היו זקוקים בכלל לנס? הרבה תירוצים נאמרו ע"כ. אך נביא את תירוצו של **בעל החכמת שלמה זי"ע** שיש בו גם מסר אדיר! – מאחר שבחנוכה חינכו את בית המקדש מחדש, אחרי שנטמא וחולל ע"י היונים. לא שייך ההיתר של "טומאה הותרה בציבור" "כי תחילת החינוך וההתחדשות צריכה להיות בטהרה" (ברגל ימין...). רק כשהמקדש עומד על מכונו ונטמאו הציבור, שייך להתיר להם מכח "טומאה הותרה בציבור. אבל כשמתחילים דבר חדש זמן חדש צריך הוא להיות לכתחילה ללא שום פיקפוק וחיפוש היתרים להכשירו...

מסופר על **הרה"ק רבי אהרון מבעלזא זי"ע** שנכח בסעודת בר מצוה. וכאשר סיים הבחור הבר מצוה לברך ברכת המזון על הכוס, הורה לו הרבי לשתות את "כל" הכוס, ולא יסתפק בשתיית "רובו". ונימוקו היתה: מאחר ועכשיו נעשה ל"בר חיוב", כדאי לו להיות מן המהדרין...

מובא במדרש על הפסוק (שיר השירים ז. יד) "הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים" – "הדודאים נתנו ריח" זה ראובן שהציל את יוסף, "ועל פתחינו כל מגדים" זה נר חנוכה.

ולכאורה צריך להבין מה הקשר בין ראובן לנר חנוכה? אלא שמעתי לפרש הסבר נפלא מאת **כ"ק מרן אדמו"ר ממישקולץ שליט"א** עפ"ד חז"ל (בראשית רבה פד. יט) על הפסוק "וישב ראובן אל הבור", והיכן היה? רבי אליעזר אומר בשקו ובתעניתו, על שבלבל יצועי אביו. הדא הוא דכתיב "וישב ראובן אל הבור". אמר לו הקב"ה: מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה, ואתה פתחת בתשובה תחילה. חייך שבן בנך עומד ופותח בתשובה תחילה, ומי הוא זה? "הושע". שנאמר (הושע יד.ב) "שובה ישראל עד ה' אלוקיך". ודברי המדרש צריכים ביאור: דהרי כבר מצאנו "תשובה" אצל אדם הראשון ואצל קין, כמובא (מדרש רבה, בראשית כב) כשפגע אדם הראשון בקין, שאל אותו מה נעשה בדינך על שהרגת את הבל אחיך? אמר לו "עשיתי תשובה ונתפשרתי עם קוני". התחיל אדם הראשון מטפח על פניו, אמר כך היא כוחה של תשובה ואני לא הייתי יודע? מיד עמד אדם הראשון ואמר "מזמור שיר ליום השבת". הרי שאדם הראשון וקין כבר עשו תשובה. וא"כ מה אמר הקב"ה לראובן "אתה פתחת בתשובה תחילה"?

ותירץ **הרה"ק רבי בונים מפשיסחא זי"ע**, דאמנם אדם הראשון וקין עשו תשובה על חטאם, אולם ראובן היה הראשון, שעשה תשובה, על אף שלא חטא, כמחז"ל (שבת נה:) "כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, עלבון אמו תבע". ובכל זאת חזר בתשובה שמא לא היה מעשיו בשלימות מספקת לשם שמים, דהיינו עשה תשובה להידור. עכת"ד.

ועל פי זה ביאר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, שכמו כן בנר חנוכה, לכאורה לא היו צריכים את נס פח השמן, דהרי מבואר בחז"ל (פסחים עה.) "טומאה הותרה בציבור" – כלומר, בזמן שכל עם ישראל טמאים, הותרה הטומאה. והרי אז בנם חנוכה כל ישראל היו טמאי מתים, מחמת המלחמה, אולם החשמונאים בקשו בכל זאת לעשות את מצוות הדלקת המנורה בטהרה – "בהידור מצווה" וחיפשו אחר פך שמן טהור. וא"כ מובן מה הקשר בין ראובן לנר חנוכה. כיוון שגם ראובן, לא היה צריך מעיקר הדין לעשות תשובה. כמו כן גם החשמונאים, לא היו צריכים מעיקר הדין לחפש אחר פך שמן טהור, אולם בכל זאת הלכו ועשו זאת משום "הידור".

הזהיר בנר חנוכה חוין ליה בנים תלמידי חכמים (גמרא)

בספר "פסקי תשובות" לחגאון רבי שמחה רבינוביץ שליט"א מובא: איתא בכתב יד קודשו (שנתגלה לאחרונה) מרבי יצחק בן הראב"ד שקיבל מאליהו הנביא זכור לטוב, על מאמר חז"ל – "הרגיל בנר חנוכה חוין ליה בנים ת"ח: שלכאורה תמוה, הרי כולי עלמא מדליקים נר חנוכה ורובם אין זוכין לכך? ותירץ שמאמרם ודבריהם אמת כי כפי שרוב העולם מדליקים אכן יוצאים ידי חובה, אבל מיעוטא דמיעוטא זהירים להדליק כפי כל פרטי המצוה והדקדוקים, שאז "זוכים בסגולתה לבנים תלמידי חכמים!...

בספר פלא יועץ מובא: דעל מה שכתוב "הזהיר בנר זוכה לבנים תלמידי חכמים" הכוונה שהזהירות תהיה שהכלי שמדליק בו יהא נאה ונקי, ושידליק בשמן זית.

הרה"ק מראדושיץ זי"ע אמר דישנה גם ראיה לכך מן התורה "דהזהיר בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים" – על הפסוק "ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך" (בראשית טו. ה) דיש לומר שיש כאן רמז מן התורה למצוות נר חנוכה, "ויוצא אותו החוצה" רמז שמצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, "ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים" רמז שמצותה משתשקע החמה עד שכלה רגל מן השוק, כי לאחר שקיעת החמה מתחיל צאת הכוכבים, "אם תוכל לספור אותם", היינו שיהיה מוסיף והולך כדברי בית הלל,

ויאמר "לו כה" רמז אם יהיה זהיר בל"ו נרות של כ"ה כסלו "יהיה זרעך" יזכה לבנים תלמידי חכמים, כדברי הגמרא (שבת כג:) "הרגיל בנר הויין לי בנים תלמידי חכמים...

נוהגין הנערים העניים לסבב בחנוכה על הפתחים (מנהג אברהם תרע)

מדוע דווקא בחנוכה נהגו לחזר על הפתחים? בעל **חילקוט הגרשוני זי"ע** תירץ זאת בדרך צחות: כאמור הבאנו את תירוצו של הט"ז למעלה, על קושיית הבית יוסף, שכמו בנם אלישע ואליהו שאין הקב"ה עושה נס אלא על מה שיש כבר בעולם אבל על דבר ריק אין על מה לחול הנס, וממלא גם ביום הראשון היה נס שנשאר מעט שמן וזהו עשה שיהיה על מה לחול הברכה בימים הבאים. והנה יש אנשים שכאשר דופק עני על דלת ביתם ומבקש עזרה, הרי הם קופצים את ידם באמרם לו: בטח בהקב"ה, והוא יביא לך את הברכה, למה אתה לא עובד? ולמה לך לבטוח בנדיבים? ועוד דברים מעין אלו... וכך הם משלחים מביתם את העניים. התשובה לאותם גבירים היא: ראו נא ולימדו מנס חנוכה, שבו אנו מוצאים שאין ה' שולח ברכתו רק אם יש לברכה על מה שתחול. ובכן גם לשיטתכם, גבירים נכבדים, האומרת שה' יהיה בעזרת העני, חייבים אתם לתת לו קודם נדבה הגונה, כדי שמאותה נדבה תחול הברכה הלאה...

מנהג אכילת סופגניות.

טעם נחמד למנהג אכילת הספוגניות בחנוכה, **הביא הגה"ק רבי שלמה זלמן אויערבאך זי"ע** – מובא בפוסקים (אור זרוע ס' שכ"א) חנוכה היא מלשון "לחנוך" כי בימים אלו חנכו מחדש בבית המקדש את המזבח שנטמא ע"י היונים. אך מבואר בגמ' שבחנוכת המזבח טיהרו את כל המקדש, אולם את אבני המזבח ששקצום היונים לא ידעו לטהרם, ועל כן גנזום והצטערו על כך. ומשום כך הרגילו את עצמם לאכול מאכלים שמברכים עליהם ברכה מעין שלוש, שבה מזכירים "ועל מזבחך", להבדיל מברכת המזון שאין מוזכר בה המזבח ביחוד...

חנוכה געלט – דמי חנוכה.

באחד מימי החנוכה, סבל **הרה"ק מראדזין זי"ע** כאב חזק בשיניו. קבע הרופא שצריך לעקור שן אחת, וכך עשה. כשרצה הרבי לשלם לרופא עבור מלאכתו, סירב הרופא לקבל, ונימוקו: שזה במקום "חנוכה געלט" שנהג לתת לרבי מידי שנה בשנה. התחייך הרבי ואמר: רק זאת אבקש ממך – שלא לספר על כך ברבים, שמא ילמדו ממך שאר בני העיר, ויעשו כמוך, להעניק לי מעות חנוכה שכאלו...

הפח נשבר ואנחנו נמלטנו (תהילים)

כבר בהיותו ילד רך בשנים, היה **הרבי רבי העשיל בעל החנוכת התורה זי"ע** חריף ושנון, פיקח וממולח. פעם אחת בחנוכה, אמר המלמד לתלמידיו, ובניהם גם העשל'ה: – אם תאמרו לי כמה נרות מדליקים בחנוכה עם השמשים, ארשה לכם לצאת מ"החדר" שעה אחת יותר מוקדם מהרגיל. – אני יודע השיה העשיל'ה מיניה וביה, עוד בטרם כילה המלמד את דבריו – "ארבעים וארבעה נרות". ולא זו בלבד שענה תשובה נכונה, אלא הוסיף כהרף עין ראיה קולעת: והרי מקרא מפורש בתהילים: "הפח נשבר ואנחנו נמלטנו" כלומר, כשתקח אותיות "פח" שהם בגימטריה שמונים ושמונה, "נשבר" – ותשברהו למחצית, תמצא ארבעים וארבעה. ומהי התוצאה? "ואנחנו נמלטנו"– נוכל להימלט ולהשתחרר מ"החדר"...

ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים (פיוט "מעוז צור")

במשניות אבות (פר' ד' משנה כ"ז) מובא: רבי מאיר אומר: "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו". והוא משל להאדם אשר רגיל להסתכל בשטחיות ובחיצוניות של הדברים, בא רבי מאיר ומורה לנו להתבונן בפנימיות הדברים. והביא משל מקנקן מלא יין, שאין טיבו של הקנקן ויופיו מורה על טיב היין. ופירשו בספרים הק', שכמו כן מידת הדין, אשר בראיה השטחית והחיצונית נראית כדרך עונש ונקמה, אמנם בפנימיות מידת הדין, קיימת מידת הרחמים, אלא שמלובשת בקנקן של מידת הדין. וכן מצינו במידותיו של הקב"ה (שמות לד.ז) "ונקה לא ינקה" ופירש רש"י וז"ל: לפי פשוטו משמע שאינו מוותר על העוון לגמרי, אלא נפרע ממנו מעט מעט. ורבותינו דרשו: מנקה הוא לשבים, ולא ינקה לשאינם שבים. ואם כן במידות אלו מצויות לכאורה 'מידת הדין' שאינה מניחה לנקות את העוון לגמרי. אבל אנו דורשים "אל תסתכל בקנקן" – באותיות ק"ן שבתיבת "ונקה" ובאותיות ק"ן שבתיבת "ינקה", וכשלא תסתכל באותיות ק"ן שבתיבת "ונקה" ישארו האותיות ו, ה. וכשלא תסתכל באותיות ק"ן שבתיבת "ינקה" ישארו האותיות י, ה. ויחדיו יצטרפו לתיבת הוי"ה ברוך הוא, שהוא שמו יתברך המורה על מידת הרחמים, ללמדך שפנימיות מידת הדין – היא בעצמה רחמים...

ועל פירוש נפלא זה של המפרשים, הוסיף **הגה"ק רבי יהודה אסאד זי"ע** פירוש נפלא בפיוט "מעוז צור" שנאמר בו "ומנותר קנקנים – נעשה נס לשושנים", שהכוונה – הנס לבני ישראל המכונים 'שושנים' נעשה בשם הרחמים הנותר ממידותיו של הקב"ה "ונקה לא ינקה", אחרי שהוצאו משם האותיות של "קנקן" ונשארו אותיות שמיו יתברך, שם הרחמים, מכח זה נעשה לנו נס חנוכה – הפלא ופלא!...

שבת ראש חודש טבת

הרה"ק מקוזניץ זי"ע אמר – כי שבת חנוכה שחל בראש חודש (כהשנה) הוא בבחינת "ראש השנה", מכיון ש"שלושה ספרים נפתחים"... מוציאים שלושה ספרי תורה...

ספר **אילה שלוחה** מובא ששמע פעם בשבת ראש חודש טבת **מהרה"ק מסאדיגורא זי"ע** שאמר בזה"ל: שבת איז לה', ראש חודש איז לכם (שבת נתן השי"ת לישראל, וראש חודש עושין ישראל להשי"ת) אז ס'געפאלט ראש חודש בשבת קענין יודען וועריז מחותנים מיט גאט... (שבת הוא לה', ראש חודש הוא לכם, וכשחל ר"ח בשבת יכולים יהודים להעשות מחותנים עם ה'...) והוסיף ואמר: אבל כשחל שבת ראש חודש בחנוכה, אז יש לנו גם את הנרות בכדי ללכת לחופה!...

לתאום שעורים וחרצאות לחנוכה ולכל ימות השנה
054-8455798

הדפסת והפצת הגליון לאלפי בני ישראל
בחסות החברה הגדולה להפצת מוזיקה יהודית
~~גל פז~~
היו ברוכים ועשו חיל!!!